

собствовать формированию всех составляющих инновационной деятельности, способных с единых методологических позиций управлять эффективностью инновационных процессов.

#### БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК:

1. Каракай Ю.В. Маркетинг інноваційних товарів : монографія / Ю.В. Каракай. – К. : КНЕУ, 2005. – 226 с.
2. Михальчук І.Р. Стратегія інноваційного розвитку України: суперечності внутрішньоекономічних та зовнішньоекономічних інтересів / І.Р. Михальчук, Р.М. Березюк // Вісник ТАНГ. – 2001. – № 18. – С. 48-54.
3. Кардаш В. Я. Товарна інноваційна політика : навч. посібник / В.Я. Кардаш. – К. : КНЕУ, 1999. – 124 с.
4. Абрамов Р.А. Развитие представлений о моделях описания инновационных процессов / Р.А. Абрамов // Интеграл. – 2009. – № 4(48). – С. 10-21.
5. Виноградов О.А. Методи аналізу конкурентоспроможності впровадження інновацій на засадах маркетингу / О.А. Виноградов // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 1. – С. 45-52.
6. Артемова Е.И. Экономические аспекты инновационного развития животноводства : монография / Е.И. Артемова. – Краснодар : ИТТ, 2008. – 310 с.
7. Дорошко О.О. Особливості інноваційного розвитку України / О.О. Дорошко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 5. – С. 21-24.
8. Степова С.В. Економічні аспекти активізації інноваційної діяльності підприємств АПК / С.В. Степова // Агросвіт. – 2010. – № 23. – С. 11-17.
9. Звягінцева О.Б. Інноваційний маркетинг підприємств: теорія, методологія, механізм : монографія / О.Б. Звягінцева, Е.М. Забарна. – Одеса : Фенікс, 2013. – 274 с.

УДК 336.764.1

**Стельмашук А.М.**

*доктор економічних наук, професор,  
завідувач кафедри обліку й аудиту  
Хмельницького економічного університету*

### УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено обґрунтування методичного підходу до управління відтворенням основного капіталу переробних підприємств АПК. Визначено сутність відтворення, основні завдання управління процесом відтворення та структуру економічного механізму відтворення основного капіталу переробних підприємств. Встановлено, що виміркову систему відтворення основних засобів доцільно формувати на основі виділення трьох блоків показників, які включають: показники руху основних засобів; показники стану основних засобів; показники ефективності використання основних засобів. Запропоновано управляти процесом відтворення основних засобів шляхом вибору амортизаційної політики переробного підприємства.

**Ключові слова:** переробні підприємства, основний капітал, відтворення, управління.

#### **Стельмашук А.М. УПРАВЛЕНИЕ ВОСПРОИЗВЕДИЕМ ОСНОВНОГО КАПИТАЛА ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК: МЕТОДИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

В статье осуществлено обоснование методического подхода к управлению воспроизведением основного капитала перерабатывающих предприятий АПК. Определена сущность воспроизведения, основные задачи управления процессом воспроизведения и структура экономического механизма воспроизводства основного капитала перерабатывающих предприятий. Установлено, что измерительную систему воспроизводства основных средств целесообразно формировать на основе выделения трех блоков показателей, которые включают: показатели движения основных средств; показатели состояния основных средств; показатели эффективности использования основных средств. Предложено управлять процессом воспроизведения основных средств путем выбора амортизационной политики перерабатывающего предприятия.

**Ключевые слова:** перерабатывающие предприятия, основной капитал, воспроизведение, управление.

#### **Stelmashchuk A.M. MANAGEMENT OF RECOVERY OF FIXED ASSETS OF PROCESSING ENTERPRISES OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX: METHODOLOGICAL ASPECTS**

The article provides the rationale for methodological approach to the management of recovery of fixed assets of processing enterprises of agro-industrial complex. The essence of recovery, the main task of managing the recovery mechanism and structure of economic reproduction of fixed assets of processing enterprises are determined in the article. It was established that it is expedient to form the measuring system of reproduction of fixed assets based on allocation of three blocks of indicators including: indicators of movement of fixed assets; indicators of condition of fixed assets; indicators of efficiency of performance of fixed assets. It is proposed to manage the reproduction of fixed assets choosing depreciation policy of processing enterprise.

**Keywords:** processing enterprise, fixed assets, recovery, management.

**Постановка проблеми.** Процес відтворення основного капіталу переробних підприємств АПК, що здійснюється відповідно до загальних закономірностей протікання суспільного відтворення, має свої особливості, які обумовлені специфікою факторів виробництва. Ефективне агропромислове виробництво, що охоплює заготівлю сільськогосподарської сировини і її переробку, може здійснюватися за наявності у достатній кількості засобів аграрного і переробного виробництва, кваліфікованої робочої сили та земель-

них ресурсів. Тому вирішення поставленої проблеми вимагає кардинального теоретичного переосмислення, зокрема управління процесом відтворення основних засобів переробних підприємств на основі оцінки впливу різних факторів, здійснення контролю за їх результатами для прийняття обґрунтованих рішень при розробці відтворювальної політики у переробній промисловості АПК. Дослідження сучасних аспектів відтворення основних засобів переробних підприємств повинно базуватися на теоретичних роз-

робках питань економіки і технології стосовно змісту та складових відтворювального процесу.

**Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій.** Науково-теоретичні засади управління відтворенням потенціалу підприємств стали предметом дослідження багатьох науковців. Особливої уваги заслуговують праці, присвячені управлінню потенціалом промислових підприємств таких вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, як О.В. Ареф'єва, В.Г. Беломестнов, І.А. Бланк, О. Бондаренко, О.Л. Горяча, М.М. Егоров, В.Е. Кантор, О.В. Коренков, І.В. Левицька, Ю.Г. Левченко, А.М. Поддерьогін, Р.О. Толпежников та ін.

Проблеми розвитку переробної галузі АПК досить широко висвітлені у наукових працях А.Н. Богатирьова, Л.Е. Дяченко, Н.І. Левчука, Л.Б. Ліпатова, С.А. Новікової, В.М. Пасічного, П.Т. Саблука та інших.

Незважаючи на значні наукові доробки, питання управління відтворенням виробничого потенціалу підприємств переробної промисловості потребують подальших поглиблених досліджень, особливо в умовах кризової ситуації.

**Постановка завдання.** Метою статті є обґрунтування методичного підходу до управління відтворенням основного капіталу переробних підприємств АПК.

**Виклад основних результатів дослідження.** Дослідженням встановлено, що забезпечення розвитку переробних підприємств пов'язано не тільки з необхідністю поглиблення ринкових реформ, але й з нагальними потребами суттєвого оновлення їх основного капіталу. Відтворення основного капіталу переробного підприємства – це циклічно повторюваний процес формування виробничого потенціалу, його підтримки на належному (якісному) рівні, який здатний забезпечувати ефективне функціонування виробничої системи і тим самим збільшувати обсяг і покращувати якість продукції та підвищувати конкурентоспроможність підприємства [1; 2; 3; 11].

Розрізняють два типи відтворення основного капіталу – простий і розширений. За умови простого відтворення здійснюється тільки заміна зношеного основного капіталу без збільшення його обсягу, тобто без нагромадження. Розширене відтворення, яке враховує додаткове впровадження у виробничу систему виробничих потужностей, окрім заміни, припускає збільшення обсягу основного капіталу, тобто його нагромадження.

У першому випадку весь обсяг введення основного капіталу спрямовується лише на заміну, в другому – як на заміну вибуття, так і на його нагромадження. При цьому нагромадження основного капіталу поділяють на реальне – приріст функціонуючого у виробничому процесі основного капіталу, і потенційне – створення нових виробничих потужностей [6; 7; 9; 10].

Теоретично можливі різні варіанти формування типу відтворення окремих груп основних засобів переробних підприємств залежно від зміни їх кількісних та якісних параметрів [6; 9].

У процесі свого кругообігу основні виробничі засоби проходять три стадії: виробничу, грошову, товарну. Відповідно до цього економічний механізм відтворення основних засобів переробних підприємств включає їх створення, виробниче використання, амортизацію і відновлення засобів праці в природі, яке відбувається шляхом здійснення таких його форм, як ремонт, модернізація, заміна спрацьованих та придбання (спорудження) нових засобів праці.

Окремі економісти [5; 8] за критерій при визначенні типу відтворення основних засобів використовують кількісні зміни основних засобів. Такий підхід до класифікації типу відтворення є недостатньо обґрунтованим, так як на заміну вибулого основного засобу підприємство може придбати декілька основних засобів, сумарна продуктивність (якісна характеристика) яких буде менша порівняно з продуктивністю вибулого засобу праці.

Заслужовує на увагу точка зору економістів [3; 7], які визначають розширене відтворення як кількісне та якісне збільшення основних засобів. Варто зауважити, що кількісні і якісні характеристики основних засобів можуть знаходитися у різних співвідношеннях, що безпосередньо впливає на формування типу відтворення основних засобів.

Нами здійснено узагальнення додаткових критеріїв – змін кількісних і якісних параметрів усієї сукупності основних засобів при визначенні типу відтворення окремих груп основних засобів переробного підприємства.

Так, простим відтворенням основних засобів можна вважати ситуацію, якщо: зменшення кількості основних засобів компенсується зростанням якісних характеристик; збільшення кількості основних засобів адекватне зниженню якісних характеристик.

Розширеним відтворенням основних засобів можна вважати ситуацію, якщо: зменшення кількості основних засобів з надлишком компенсується зростанням якісних характеристик; розширене, якщо збільшення кількості основних засобів з надлишком компенсує зниження якісних характеристик.

Звуженим відтворенням основних засобів можна вважати ситуацію, якщо: зменшення кількості основних засобів не компенсується зростанням якісних характеристик; збільшення кількості основних засобів не компенсує зниження якісних характеристик.

Процес відтворення характеризується оновленням основних засобів. Реально оновлення основних засобів проходить лише при заміні засобів праці, які відпрацювали нормативний строк служби. При цьому частина нововведених основних засобів спрямовувалася не тільки на заміну вибулих, а й на приріст основних засобів [2; 10].

Необхідність оновлення основних засобів обумовлена фізичним зношуванням засобів праці у процесі експлуатації. Тому питання про оновлення можна ставити лише по відношенню до діючих на певну дату основних засобів. Нагромадження основних засобів шляхом введення нових засобів праці, будівництва, розширення, реконструкції, ні в якій мірі не оновлює діючі основні засоби. Обсяги нагромадження основних засобів визначають лише масштаби оновлення їх у майбутніх періодах.

Методика розрахунку показника оновлення, в чисельнику якого знаходиться вартість усіх введених за рік основних засобів, не передбачає розчленування основних засобів, що йдуть на заміну зношених і тих, які йдуть на нагромадження. Теоретичною базою такого підходу служить трактування поняття «оновлення» [10; 11], згідно з яким оновлювати засоби, тобто робити їх новими, більш «молодими» можна двома шляхами: замінюючи старі засоби праці чи додаючи до них нові. У цьому розумінні введення нових основних засобів для розширення існуючих також є оновленням.

За твердженням окремих дослідників [5; 6; 8], оновлення діючих на певну дату основних засобів не відбувається, якщо відсутня заміна засобів праці, що відпрацювали нормативний строк служби, тобто від-

сутній процес простого відтворення основних засобів. Трактують коефіцієнта оновлення, за якого чим більше обсяги введення основних засобів, тим вище рівень їх оновлення, створює лише ілюзію високого рівня їх оновлення і відображає, по суті, темпи приросту при фактичному нагромадженні засобів праці з понаднормативним строком служби. Коефіцієнт вибуття відображає інтенсивність вибуття основних засобів, які спрацьовані або морально застаріли і непридатні для подальшого використання.

Виділяють дві форми оновлення основних засобів: екстенсивну й інтенсивну. Екстенсивне оновлення характеризує темпи збільшення експлуатованих основних засобів, інтенсивне – передбачає заміну діючих основних засобів новими. Окремі дослідники [2; 7; 9; 10] у систему показників відтворення основних засобів пропонують включати коефіцієнт інтенсивного оновлення як співвідношення обсягів вибуття і введення основних засобів в дію за певний період часу. У контексті цього деякі з них [7; 10] пропонують розраховувати коефіцієнт оновлення основних засобів як відношення суми коштів, спрямованих на заміну вибутих до вартості наявних основних засобів на кінець року.

Використання коефіцієнтів оновлення та вибуття для аналізу процесу відтворення основних засобів дає можливість з'ясувати:

- частку нововведених основних засобів за рік у загальній їх вартості на кінець року;
- фактичний рівень вибуття основних засобів на підприємстві;
- характер відтворення основних засобів на підприємстві (розширене, звужене, реновація).

Розширене відтворення основних засобів на підприємстві можна записати формулою:  $K_{ОН} > K_{В}$ , то  $K_{ЗР} > 1$ ;

Просте відтворення основних засобів відображене формулою:

$$K_{ОН} = K_{В}, \text{ то } K_{ЗР} = 1.$$

Звужене відтворення основних засобів характеризує формула:

$$K_{ОН} < K_{В}, \text{ то } K_{ЗР} < 1,$$

де  $K_{В}$  – коефіцієнт вибуття,

$K_{ОН}$  – коефіцієнт оновлення,

$K_{ЗР}$  – коефіцієнт зростання.

При цьому  $K_{ЗР}$  розраховується за формулою:

$$K_{ЗР} = \frac{OЗ_{к.р.}}{OЗ_{п.р.}},$$

де  $OЗ_{к.р.}$  – вартість основних засобів на кінець року;

$OЗ_{п.р.}$  – вартість основних засобів на початок року [6; 7; 10].

Вимірну систему відтворення основних засобів доцільно формувати на основі виділення трьох блоків показників, які включають:

- *показники руху основних засобів:*

$K_{об}$  – коефіцієнт обороту (відношення річної суми амортизації основних засобів до їх середньорічної вартості), що відображає швидкість обороту вартості, авансованої в основні засоби;

$K_{он}$  – коефіцієнт оновлення (відношення вартості заново введених за рік основних засобів до первісної вартості усіх основних засобів на кінець року), який дає можливість проаналізувати питому вагу основних засобів у структурі основних засобів на кінець року;

$K_{в}$  – коефіцієнт вибуття (відношення вартості вибутих за звітний рік основних засобів до первісної вартості основних засобів на початок року), який характеризує інтенсивність процесу вибуття зношених і морально застарілих основних засобів;

$K_{зр}$  – коефіцієнт зростання (відношення первісної вартості основних засобів на кінець року до первісної вартості основних засобів на початок року), який дозволяє визначити зростання вартісного виразу основних засобів за рік;

$K_{пр}$  – коефіцієнт приросту (відношення вартісної різниці основних засобів на кінець і початок року до первісної вартості основних засобів на початок року), який дозволяє визначити темпи приросту основних засобів;

$K_{с.в.}$  – коефіцієнт сукупного відтворення (відношення вартості заново введених за рік основних засобів до первісної вартості основних засобів на початок року), який дає узагальнюючу оцінку процесів руху основних засобів.

- *показники стану основних засобів:*

$K_{зн}$  – коефіцієнт зносу (відношення суми нарахованої амортизації до первісної вартості основних засобів на кінець року), який наближено характеризує ступінь зносу основних засобів;

$K_{пр}$  – коефіцієнт придатності (розраховується як відношення залишкової вартості до первісної вартості основних засобів на кінець року або одиниця мінус коефіцієнт зносу), який наближено характеризує ступінь придатності основних засобів;

- *показники ефективності використання основних засобів:*

$\Phi_{в}$  – фондвіддача (відношення вартості валової продукції до середньорічної вартості основних засобів);

$\Phi_{м}$  – фондомісткість (відношення середньорічної вартості основних засобів до вартості валової продукції) [6; 7; 9; 10].

Застосування вимірної системи, в основу розрахунку показників якої покладено зміни вартісного виразу засобів праці, забезпечує здійснення комплексної оцінки процесу відтворення основних засобів на макrorівні (держава, регіон). Викладена система показників відтворення основних засобів дозволяє оцінити хід процесу відтворення основних засобів на макrorівні.

Формування вимірної системи показників відтворення основних засобів повинно здійснюватися з дотриманням таких методологічних підходів [6; 10]:

– система показників повинна реально відображати взаємозв'язок і взаємозалежність окремих сторін процесу відтворення основних засобів;

– показники повинні забезпечувати комплексність оцінки й ґрунтовність висновків.

Використання коефіцієнтів оновлення та вибуття для аналізу процесу відтворення основних засобів дає можливість з'ясувати:

- частку нововведених основних засобів за рік у загальній їх вартості на кінець року;
- фактичний рівень вибуття основних засобів на підприємстві.

Використання коефіцієнтів оновлення та вибуття для аналізу процесу відтворення основних засобів дає можливість з'ясувати:

- частку нововведених основних засобів за рік у загальній їх вартості на кінець року;
- фактичний рівень вибуття основних засобів на підприємстві.

Для характеристики руху вартісної форми основних засобів у процесі відтворення застосовуються такі показники, як коефіцієнт обороту, коефіцієнт зростання, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт приросту [6; 7; 9; 10].

Формування коефіцієнта обороту відбувається під впливом ряду факторів, серед яких можна виділити

структуру основних засобів господарства. За інших однакових умов підприємства з високою питомою вагою пасивних елементів у структурі основних засобів мають обмежені можливості щодо більш швидкого перетворення цих авансованих ресурсів у спожиті, що відображається на результатах господарювання. Адже «маса продукту, виготовлена за певний період, дорівнює добутку його маси, отриманої за один оборот, на кількість таких оборотів» [7; 9].

Тенденція росту коефіцієнта обороту в довгостроковому періоді відображає використання підприємством досягнень науково-технічного прогресу шляхом застосування нових машин і механізмів із більш коротким строком служби, що забезпечує ширші можливості для врахування їх морального зносу.

Аналіз показника швидкості обороту дає підстави стверджувати, що його значення на окремому підприємстві залежить не лише від двох розглянутих факторів, а й від застосованого методу амортизації. Використання методів прискореної амортизації призводить до того, що річна сума амортизації у перші роки функціонування основних засобів зростає, а це відображається на збільшенні коефіцієнта обороту.

Таким чином, формування показника швидкості обороту відбувається під дією таких факторів: по-перше, структури основних засобів підприємства; по-друге, науково-технічного прогресу в результаті створення і запровадження техніки з більш коротким строком її служби; по-третє, в результаті застосування методів прискореної амортизації, використання яких призводить до збільшення чисельника розрахункового показника. Слід зазначити, що дія двох останніх факторів має одновекторний характер і відображає підвищення темпів відтворення основних засобів.

За умов розширеного відтворення абсолютне значення коефіцієнта сукупного відтворення формується у результаті оновлення діючих основних засобів та нагромадження нових. У цьому випадку коефіцієнт вибуття характеризує рівень оновлення основних засобів, а коефіцієнт приросту – відтворення основних засобів з точки зору їх кількісного нагромадження.

За умов звуженого відтворення коефіцієнт сукупного відтворення акумулює в собі негативний вплив коефіцієнта приросту і відображає фактичний рівень оновлення основних засобів, у той час як коефіцієнт вибуття характеризує потенційні потреби щодо оновлення основних засобів підприємства.

За умов простого відтворення коефіцієнт сукупного відтворення дорівнює коефіцієнту вибуття і (як і останній) відображає рівень оновлення діючих основних засобів підприємства.

Економічне відображення процесу втрати основними засобами споживної вартості здійснюється шляхом амортизації, а саме включення частки вартості засобу праці у вартість новоствореної продукції у розмірі суми зносу [2; 5; 8; 12]. Тому сума амортизаційних відрахувань впливає на собівартість виробленої продукції, розмір прибутку, а в кінцевому рахунку – на формування типу відтворення в переробному підприємстві. Тобто шляхом вибору методів і способів амортизації можна управляти процесом відтворення основних засобів переробного підприємства, оскільки амортизаційні відрахування характеризують собою частину виручки від реалізації продукції і використовуються без оподаткування податком на прибуток для наступного придбання основних засобів [2; 12].

Для вибору найбільш ефективного методу підприємству доцільно провести порівняльний аналіз різних

методів нарахування амортизації, щоб вибрати спосіб, який дозволяє мінімізувати податкові платежі.

При порівнянні методів нарахування амортизації на основні засоби встановлено, що з метою зближення бухгалтерського обліку з податковим найбільш доцільно використовувати лінійний метод, який є найпростішим за методикою розрахунку. Виробничий метод слід застосовувати у тому випадку, коли віддача об'єкта протягом терміну його корисної експлуатації може бути визначена з достатньою точністю. Якщо ж підприємству економічно вигідно як можна швидше списати балансову вартість обладнання, то йому доцільно використовувати спосіб списання за сумою чисел років корисного використання [5; 8].

Таким чином, порівняльний аналіз способів нарахування амортизації показує, що найбільш економічно обґрунтованим є спосіб нарахування пропорційно обсягу продукції. Проте кінцевий вибір того чи іншого способу нарахування амортизації по окремих об'єктах і групах основних засобів знаходиться в компетенції керівника та головного бухгалтера підприємства, які повинні враховувати можливість і доцільність використання того чи іншого способу по відношенню до конкретних об'єктів основних засобів.

**Висновки проведеного дослідження.** Управління процесом відтворення основних засобів переробного підприємства передбачає проведення оцінки впливу різних факторів на процес відтворення та контролю за їх результативністю для прийняття обґрунтованих рішень при розробці відтворювальної політики у переробній промисловості АПК.

Відтворення основного капіталу переробного підприємства – це циклічно повторюваний процес формування виробничого потенціалу, його підтримки на належному (якісному) рівні, який здатний забезпечувати ефективне функціонування виробничої системи і тим самим збільшувати обсяг і покращувати якість продукції та підвищувати конкурентоспроможність підприємства.

Економічний механізм відтворення основних засобів переробних підприємств включає їх створення, виробниче використання, амортизацію і відновлення засобів праці в натурі, яке відбувається шляхом здійснення таких його форм, як ремонт, модернізація, заміна спрацьованих та придбання (спорудження) нових засобів праці тощо.

Здійснено узагальнення додаткових критеріїв – змін кількісних і якісних параметрів усієї сукупності основних засобів при визначенні типу відтворення окремих груп основних засобів переробного підприємства.

Виявлено, що оновлення діючих на певну дату основних засобів не відбувається, якщо відсутня заміна засобів праці, що відпрацювали нормативний строк служби, тобто відсутній процес простого відтворення основних засобів.

Використання коефіцієнтів оновлення та вибуття для аналізу процесу відтворення основних засобів дає можливість з'ясувати: частку нововведених основних засобів за рік у загальній їх вартості на кінець року; фактичний рівень вибуття основних засобів на підприємстві; характер відтворення основного капіталу (розширене, звужене, реновація).

Вимірну систему відтворення основних засобів доцільно формувати на основі виділення трьох блоків показників, які включають: показники руху основних засобів; показники їх стану та показники ефективності використання основного капіталу.

Для характеристики руху вартісної форми основних засобів у процесі відтворення застосовуються

такі показники, як коефіцієнт обороту, коефіцієнт зростання, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт оновлення та коефіцієнт приросту.

Управляти процесом відтворення основних засобів переробного підприємства можна шляхом вибору методів і способів амортизації, оскільки амортизаційні відрахування характеризують собою частину виручки від реалізації продукції, яка використовується без оподаткування податком на прибуток для наступного придбання основних засобів.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.А. Стратегія і тактика управління / І.А. Бланк. – М. : Прогрес, 2005. – 340 с.
2. Бондар Н.М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Бондар Н.М. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 400 с.: іл.
3. Бондаренко О. Сучасні напрями відтворення основних засобів / О. Бондаренко // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005, вип. 15. – С. 120-127.
4. Бусел І.П. Економіка та організація виробництва / І.П. Бусел. – Мінськ : Ураджай, 2008. – 296 с.
5. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного [Вид. 3-тє, без змін]. – К. : КНЕУ, 2006. – 528 с.: іл.
6. Економічний аналіз : навч. посібник / М.А. Болух, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін. ; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – [Вид. 2-ге, перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.
7. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз : підручник [Текст] / за ред. проф. А.Г. Загороднього. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 487 с.
8. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навч. посіб. [Текст] / І.В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с.
9. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. – [Вид. 2-ге, перероб. і доп.]. – Львів : Магнолія, 2006. – 440 с.
10. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посібник для вчз / Костенко Т.Д. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 400 с.
11. Левицька І.В. Проблеми інтенсифікації відтворювальних процесів на підприємствах харчової промисловості / І.В. Левицька // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 3. – С. 14-17.
12. Поддєрьогін А.М. Інновації та їх фінансове забезпечення в харчовій промисловості України / А.М. Поддєрьогін, А.В. Корнилюк // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 95.

УДК 001.8:657.15

**Фірер Д.О.**  
аспірант

*Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»*

### ПРЕДМЕТ ТА ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

У статті розглянуто підходи до визначення предмета та об'єктів бухгалтерського обліку в бюджетних установах, на основі чого запропоновано власну ідентифікацію предметно-об'єктної основи бухгалтерського обліку в бюджетних установах, яка покликана: посилити теоретичні основи бухгалтерського обліку у даній сфері, забезпечити найбільш чітке та широке розуміння цих теоретичних елементів та ліквідувати обмеження для їх розвитку. Окрім того, розширено об'єктну складову бухгалтерського обліку в бюджетних установах аграрного сектора об'єктами, характерними виключно для установ даного профілю.

**Ключові слова:** біологічні активи, предмет бухгалтерського обліку, об'єкти бухгалтерського обліку, аграрний сектор, теоретичні основи, система обліку.

#### **Фірер Д.А. ПРЕДМЕТ И ОБЪЕКТЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА БЮДЖЕТНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ АГРАРНОГО СЕКТОРА**

В статье рассмотрено подходы к определению предмета и объектов бухгалтерского учета в бюджетных учреждениях, на основе чего предложено собственную идентификацию предметно-объектной основы бухгалтерского учета в бюджетных учреждениях, которая призвана: усилить теоретические основы бухгалтерского учета в данной сфере, обеспечить наиболее четкое и широкое понимание этих теоретических элементов и ликвидировать ограничения для развития. Кроме того, расширена объектная составляющая бухгалтерского учета в бюджетных учреждениях аграрного сектора объектами, характерными исключительно для учреждений данного профиля.

**Ключевые слова:** биологические активы, предмет бухгалтерского учета, объекты бухгалтерского учета, аграрный сектор, теоретические основы, система учета.

#### **Firer D.O. SUBJECT AND OBJECTS OF ACCOUNTING IN BUDGETARY INSTITUTIONS OF AGRICULTURAL SECTOR**

The article considers approaches to defining the subject and objects of accounting in budgetary institutions. Based on this own identification of subject and object basis of accounting in budgetary institutions was proposed. It aims to strengthen the theoretical foundation of accounting in this area, to provide the most accurate and broad understanding of the theoretical elements and eliminate constraints to their development. In addition, object component of accounting in budgetary institutions of agricultural sector has been expanded by the objects that are exclusively characteristic for institutions of this profile.

**Keywords:** biological assets, subject of accounting, objects of accounting, agricultural sector, theoretical foundations, accounting system.

**Постановка проблеми.** Бюджетні установи, діяльність яких прямо пов'язана з аграрним сектором економіки України, є одними із численних суб'єктів господарювання, що виконують роботу, яка у своєму макроекономічному значенні покликана забезпечити продовольчу та енергетичну безпеку, суспільну ста-

більність, сприяти реалізації експортного потенціалу держави. Виконуючи цю місію, установи зобов'язані користуватися такою системою бухгалтерського обліку, яка б враховувала специфіку, пов'язану з процесами створення ними інновацій та впровадження передового досвіду у сільському господарстві.